

POSTANOWIENIE

Dnia 29 października 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku "A.(...)" Spółki z o.o. w G. przy uczestnictwie B. W.
o zakazanie prowadzenia działalności gospodarczej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 29 października 2008
r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od postanowienia Sądu Okręgowego w S. z dnia 26
lutego 2008 r., sygn. akt VII Ga (...),

- 1) oddala skargę kasacyjną**
- 2) oddala wniosek uczestnika o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego**

Uzasadnienie

"A.(...)" spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w G. wniosła dnia 12 lipca 2007 r. o orzeczenie wobec uczestnika postępowania - B. W. zakazu prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia na okres lat dziesięciu funkcji wymienionych w art. 373 ustawy z dnia 28 lutego Prawa upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535 ze zm. nazywanej dalej p.u.n.).

W uzasadnieniu wniosku wskazano, że uczestnik w toku postępowania upadłościowego podejmował szereg czynności, które obniżyły wartość masy upadłości „S.(...)” spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G. W toku postępowania

wnioskodawczyni zarzuciła nadto uczestnikowi uchybienie obowiązku terminowego zgłoszenia wniosku o ogłoszenie wymienionej spółki.

Uczestnik postępowania wnosił o oddalenie wniosku.

Postanowieniem z dnia 5 listopada 2007 r. Sąd Rejonowy w S. pozbawił uczestnika B. W. na okres trzech lat prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu.

Jak ustalił Sąd Rejonowy, B. W. od 1992 r. pełnił funkcję prezesa „S.(...)” spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G.

Postanowieniem z dnia 29 września 2006 r. Sąd Rejonowy w S. na wniosek "A.(...)" spółki z o.o. z siedzibą w G. ogłosił upadłość tej spółki z możliwością zawarcia układu. Postanowieniem z dnia 25 czerwca 2007 r. ten sam sąd uchylił dotychczasowy zarząd własny upadłego co do masy upadłości, odwołał dotychczasowego i wyznaczył nowego zarządcę.

Zdaniem sądu, uczestnik wyczerpał swoim zachowaniem przesłanki przewidziane w art. 373 ust. 1 pkt 1, 3 i 4 oraz w art. 374 p.u.n. Odnosząc się do podstawy określonej w art. 373 ust. pkt 1 p.u.n. sąd stwierdził, że na uczestniku spoczywał z mocy art. 21 ust. 1 i 2 p.u.n. obowiązek złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w terminie dwóch tygodni od dnia, w którym wystąpiła podstawa do ogłoszenia. Obowiązku tego nie dopełnił pomimo, iż wystąpiły podstawy do ogłoszenia upadłości, czemu Sąd Rejonowy w S. dał wyraz ogłaszając upadłość dnia 29 września 2006 r. na wniosek wierzyciela.

W wyniku apelacji wniesionej przez uczestnika postępowania, Sąd Okręgowy w S. postanowieniem z dnia 26 lutego 2008 r. zmienił zaskarżone postanowienie i oddalił w całości wniosek o zakazanie prowadzenia działalności gospodarczej.

Sąd Okręgowy uznał przede wszystkim, że ze względu na treść art. 377 p.u.n. i toczące się z wniosku wierzyciela postępowanie upadłościowe wniosek o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej jest przedwczesny, bowiem termin do jego złożenia nie rozpoczął jeszcze biegu.

Rozważając kwestię, jak liczyć roczny termin przewidziany w art. 377 p.u.n., sąd podkreślił, że z wnioskiem o ogłoszenie upadłości może wystąpić – oprócz dłużnika – każdy wierzyciel. Roczny termin do wystąpienia z żądaniem orzeczenia zakazu działalności gospodarczej, mający cechy terminu prekluzyjnego, biegnie od dnia, w którym dłużnik był obowiązany złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości tylko wtedy,

gdy nie został on wniesiony. Gdy zgłoszono wniosek, termin roczny biegnie od dnia umorzenia lub zakończenia postępowania upadłościowego albo oddalenia wniosku na podstawie art. 13 p.u.n. Powołując się na pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie III CZP 13/06 (OSNC 2007/1/8) oraz postanowienia z dnia 12 maja 2006 r. w sprawie V CSK 54/2006 (nie publ.) Sąd Okręgowy wskazał, że w sytuacji, kiedy nadal istnieje podstawa do ogłoszenia upadłości fakt, że dłużnik nie złożył wniosku w terminie roku od jej wystąpienia nie oznacza całkowitego wyłączenia możliwości orzeczenia zakazu, gdyż wówczas jeżeli z wnioskiem o upadłość wystąpi wierzyciel, skutkuje to „przejście” na inny sposób liczenia terminu wynikającego z art. 377 p.u.n. Początek biegu terminu wniosku o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej wyznacza wówczas dzień umorzenia bądź zakończenia postępowania upadłościowego albo oddalenia wniosku na podstawie art. 13 p.u.n.

Sąd Okręgowy podzielił zarzuty apelacji dotyczące oceny zgromadzonego materiału dowodowego i wyciągniętych na tej podstawie wniosków, co do dokonywania przez uczestnika czynności na szkodę wierzycieli. Z tej przyczyny, jak również ze względu na nowe fakty przedstawione przez uczestnika w apelacji oraz w trakcie rozprawy apelacyjnej Sąd Okręgowy uznał, że nie zachodzą przesłanki do orzeczenia wobec uczestnika postępowania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej na podstawie art. 373 ust. 1 pkt 1 i 4 p.u.n. Jednocześnie Sąd Okręgowy podkreślił, że wnioskodawczyni jako podstawę wniosku wskazała pierwotnie jedynie art. 373 ust. 1 pkt 3 i 4 p.u.n. a dopiero w piśmie procesowym z dnia 11 października 2007 r. rozszerzyła wniosek o oparty na treści art. 373 ust. 1 pkt 1 p.u.n. zarzut nie złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki w terminie dwóch tygodni od dnia powstania podstawy do ogłoszenia upadłości.

Wnioskodawczyni wniosła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego. Zarzuciła w niej naruszenie art. 373 p.u.n. przez zaprzeczenie związku, jaki zachodzi pomiędzy tą normą a ustalonym bezspornie stanem faktycznym. W ramach tej samej i jedynej podstawy kasacji (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) wnioskodawczyni zarzuciła ponadto naruszenie art. 377 p.u.n. przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że wniosek o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej złożony przez wnioskodawczynię – wierzyciela „S.(...)” spółki z o.o. z siedzibą w G. – należy uznać za przedwczesny, albowiem termin do jego złożenia nie rozpoczął jeszcze biegu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W treści skargi kasacyjnej zarzuca się naruszenie art. 373 p.u.n, który poza przedmiotowym i czasowym zakresem orzeczenia zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, określa także przesłanki jego zastosowania. Ich dopełnieniem jest kwalifikowana niewypłacalność dłużnika wymieniona w art. 374 p.u.n. Według art. 373 ust. 1 p.u.n., przewidziana w nim sankcja w postaci pozbawienia na okres od trzech do dziesięciu lat prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu może być zastosowana wobec osoby, które ze swej winy:

- 1) będąc do tego zobowiązana z mocy ustawy, nie złożyła w terminie dwóch tygodni od dnia powstania podstawy do ogłoszenia upadłości wniosku o ogłoszenie upadłości albo
- 2) po ogłoszeniu upadłości nie wydała lub nie wskazała majątku, ksiąg handlowych, korespondencji lub innych dokumentów upadłego, do których wydania lub wskazania była zobowiązana z mocy ustawy, albo
- 3) po ogłoszeniu upadłości ukrywała, niszczyła lub obciążała majątek wchodzący skład masy upadłości, albo
- 4) jako upadły w toku postępowania upadłościowego nie wykonała innych obowiązków ciążących na nim z mocy ustawy lub orzeczenia sądu albo sędziego-komisarza, albo też w inny sposób utrudniała postępowanie.

Poza tym zgodnie z art. 373 ust. 3 p.u.n. ten sam zakaz może być orzeczony wobec osób, co do których:

- 1) już co najmniej raz ogłoszono upadłość, z umorzeniem jej długów po zakończeniu postępowania upadłościowego;
- 2) ogłoszono upadłość nie dawniej niż pięć lat przed ponownym ogłoszeniem upadłości.

Jak widać, art. 373 p.u.n. obejmuje szereg różnorodnych okoliczności, a wystąpienie którejkolwiek z nich z osobna lub łącznie z innymi, usprawiedliwia zastosowanie wymienionego zakazu, który - pomimo pewnych podobieństw do środka karnego w postaci zakazu prowadzenia określonej działalności (art. 39 ust. 2 kodeksu karnego) – uznawany jest za sankcję o charakterze cywilnoprawnym (por. zwłaszcza wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 lipca 2002 r. w sprawie P 12/01, OTK-A 2002/4/50).

To podkreślenie jest istotne ponieważ w skardze kasacyjnej przytacza się cały przepis, bez uwzględnienia jego konstrukcji, podziału na mniejsze jednostki redakcyjne odpowiadające kolejno wymienianym przesłankom jego zastosowania. Nie jest to jedyna wada, która nie pozwala uwzględnić skargi kasacyjnej w tej części.

Skarżący nie wskazał, które z ustalonych ostatecznie zachowań uczestnika miały usprawiedliwiać uwzględnienie wniosku na podstawie art. 373 ust. 1 pkt 3 i 4 p.u.n. Z kolei jedyne ustalenie, jakie Sąd drugiej instancji poczynił w zakresie przesłanki wymienionej w art. 373 ust. 1 pkt 1 p.u.n., ograniczyło się do stwierdzenia, że uczestnik nie zgłosił wniosku o ogłoszenie upadłości „S.(...)” spółki z o.o. Natomiast kwestia istotna z punktu widzenia zastosowania art. 373 ust. 1 pkt 1 p.u.n., czy uczestnik postępowania był zobowiązany do złożenia tego wniosku i to wcześniej niż uczynił to wierzyciel spółki, pozostaje w sferze oceny prawnej stanu faktycznego.

Wykazane braki skargi kasacyjnej dotyczące zarzutu naruszenia art. 373 p.u.n. czynią skargę kasacyjną nieskuteczną w tej części. Ponadto w dalszej części uzasadnienia zostanie wykazane, że wnioskodawczyni i tak nie mogłaby oprzeć wniosku na okolicznościach dotyczących uczestnika postępowania, jakie zaistniały przed zgłoszeniem przez nią wniosku o ogłoszenie upadłości.

Rację ma natomiast skarżąca Spółka, kwestionując stanowisko Sądu drugiej instancji, co do przedwczesności wniosku o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej ze względu na toczące się postępowanie upadłościowe. Sąd odwołał się do wyrażanych w judykaturze poglądów, że na skutek złożenia - przez wierzyciela, czy upadłego - wniosku o ogłoszenie upadłości bezpodstawne staje się wiązanie terminu do orzeczenia zakazu z art. 373 p.u.n. z dniem, w którym dłużnik obowiązany był do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Jeżeli taki wniosek zostanie złożony, znajdzie zastosowanie inny sposób liczenia terminu określonego w art. 377 p.u.n. Termin ten biegnie wówczas od dnia umorzenia lub zakończenia postępowania upadłościowego albo oddalenia wniosku na podstawie art. 13 p.u.n. a jeśli postępowanie upadłościowe toczy się w dalszym ciągu, termin ten w ogóle nie mógł rozpocząć biegu (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2006 r., III CZP 13/06, OSNC 2007/1/8 oraz postanowienie z dnia 12 maja 2006 r., V CSK 54/06, nie publ.; por. także postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2006 r., I CSK 218/06, nie publ.; z dnia 12 grudnia 2007 r., V CSK 321/07, nie publ.; z dnia 17 stycznia 2007 r., II CSK 330/06).

Zdaniem Sądu Najwyższego w składzie rozpoznającym skargę kasacyjną wnioskodawczyni, wykładnia wymienionych norm Prawa upadłościowego i naprawczego

nie uzasadnia przyjęcia przedwcześnie wniosku o orzeczenie wobec dłużnika lub jego reprezentanta zakazu prowadzenia działalności gospodarczej w sytuacji, kiedy toczy się równoległe postępowanie upadłościowe przeciwko temu dłużnikowi.

Z brzmienia art. 377 p.u.n. wynika, że zakazu z art. 373 nie orzeka się, jeśli podmioty określone w art. 376 ust. 1 p.u.n. nie zgłoszą wniosku w tej sprawie w terminie roku od umorzenia lub zakończenia postępowania upadłościowego albo oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 13 p.u.n., a gdy nie złożono wniosku o ogłoszenie upadłości, od dnia, w którym dłużnik obowiązany był taki wniosek złożyć. W skrócie można przyjąć, iż przepis ten wskazuje do kiedy, ze względu na upływ czasu, można orzec zakaz prowadzenia działalności gospodarczej. Nie reguluje jednak wszystkich zagadnień związanych z wszczęciem postępowania w tej sprawie.

Rozstrzygnięcia tej kwestii należy poszukiwać w treści art. 373 oraz art. 374 p.u.n., które uzależniają orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej od wystąpienia określonych zawinionych zachowań osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na własny rachunek lub uprawnionych do reprezentowania innych przedsiębiorców (art. 373 ust. pkt 1-4, art. 374 ust. 1 i 2 p.u.n.) albo też od ponownego ogłoszenia upadłości w warunkach wymienionych w art. 373 ust. 3 p.u.n. Oznacza to, że wystąpienie z wnioskiem o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej jest dopuszczalne z chwilą spełnienia wymienionych przesłanek bez względu na to, czy zostało wszczęte i czy toczy się postępowanie upadłościowe.

W przypadku, kiedy osoba będąca do tego zobowiązana z mocy ustawy, nie złożyła w odpowiednim czasie wniosku o ogłoszenie upadłości art. 373 ust. 1 pkt 1 p.u.n., osoby wymienione w art. 376 ust. 1 p.u.n. mogą złożyć wniosek o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej od dnia, w którym dłużnik był obowiązany wystąpić o upadłość (por. wymienioną już uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2006 r.). Tylko w tym zakresie prekluzyjny termin z art. 377 p.u.n. na orzeczenie zakazu rozpoczyna bieg od chwili zdarzenia usprawiedliwiającego wprowadzenie sankcji z art. 373 p.u.n. Złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości wyłącza wprawdzie liczenie w ten sposób prekluzyjnego terminu do żądania orzeczenia zakazu oraz przesuwają ten termin do umorzenia lub ukończenia postępowania upadłościowego, ale nie oznaczają to ani przywrócenia, ani przedłużenia rocznego terminu z art. 377 p.u.n. w odniesieniu do zdarzeń zaszłych przed tym terminem. Jak trafnie wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 7 lutego 2008 r. (sygn. akt V CSK 424/07, nie publ.), jeżeli nie wszczęto postępowania o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności

gospodarczej w terminie roku od dnia, w którym dłużnik obowiązany był złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości (art. 377 in fine p.u.n.), niemożliwe jest powołanie się w przyszłości na okoliczności określone w art. 373 ust. 1 pkt 1-4 p.u.n., zaistniałe w tym okresie. Z tej także przyczyny nie zasługiwał na uwzględnienie wniosek o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej na podstawie art. 373 ust. 1 pkt 1, sformułowany w piśmie procesowym z dnia 11 października 2007 r., a zatem po upływie roku od ogłoszenia upadłości „S.(...) z siedzibą w G. (postanowienie Sądu Rejonowego w S. z dnia 29 września 2006 r.) a tym samym po upływie roku od zarzucanej uczestnikowi bezczynności, co do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości.

Pozostałe przesłanki wymienione w art. 373 ust. 1 pkt 2-4 obejmują zawinione zachowania utrudniające prowadzenie postępowania upadłościowego. Stąd wśród podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku o wszczęcie postępowania o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności - poza wierzycielem- w art. 376 ust. 1 p.u.n. wymienia się, także inne podmioty uczestniczące w postępowaniu upadłościowym a mianowicie: syndyka, nadzorcę sądowego a także zarządcę. Przyznanie legitymacji czynnej tym podmiotom, których, w razie ogłoszenia upadłości, powołuje się do wykonywania określonych czynności w postępowaniu upadłościowym, stanowi dodatkowy argument wynikający z wykładni systemowej przemawiający za przyjęciem, że wszczęcie i prowadzenie postępowania upadłościowego nie stanowi przeszkody do złożenia wniosku o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, co więcej syndyk, nadzorca sądowy oraz zarządca - jako organy postępowania upadłościowego - mogą składać wnioski w tej sprawie tylko w toku postępowania upadłościowego.

Jednakowe - jak dotąd - rezultaty wykładni językowej i systemowej wzmacniają także argumenty wykładni celowościowej art. 373 i 377 p.u.n. Jak wspomniano, zawinione zachowania opisane w art. 373 ust. 1 pkt 2-4 pozostają w wyłącznym związku z postępowaniem upadłościowym. W ten sposób najbardziej uwidacznia się funkcjonalny związek postępowania upadłościowego oraz uregulowanego w tej samej ustawie ale autonomicznego postępowania w sprawach orzekania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej (autonomiczny charakter tego postępowania potwierdził Sąd Najwyższy w uchwałach z dnia 24 lutego 2004 r., III CZP 87/04, Wokanda 2005, Nr 7-8, poz. 4 oraz z dnia 14 września 2005 r. III CZP 58/05, Biuletyn SN 2005 r., poz. 7 a także w postanowieniu z dnia 15 grudnia 2005 r. V CK 415/05, nie publ.). W literaturze zasadnie przyjmuje się, że celem instytucji zakazu prowadzenia działalności gospodarczej jest wyeliminowanie z obrotu gospodarczego między innymi tych osób,

które mimo ciążących na nich obowiązków po ogłoszeniu upadłości np. w postaci wydania lub wskazania majątku, ksiąg handlowych, korespondencji lub innych dokumentów upadłego nie wykonują ich w sposób właściwy, albo wręcz ukrywają, niszczą lub obciążają majątek wchodzący w skład masy upadłości. Zachowania, które mogą stanowić podstawę do orzeczenia zakazu prowadzenia działalności gospodarczej szkodzą przede wszystkim wierzycielom uczestniczącym w postępowaniu upadłościowym. Przede wszystkim w ich interesie leży, jak najszybsze usunięcie wszelkich przeszkód, które utrudniają postępowanie upadłościowe. Ze względu na charakter sankcji i przyznanie uprawnienia do wszczęcia postępowania także innym podmiotom, należy przy wykładni tej instytucji uwzględniać także ochronę obrotu gospodarczego w kontekście interesu publicznego. Od tych celów odrywałaby się taka interpretacja art. 373 ust. 1 pkt 2- 4 i 377 p.u.n., według której podmioty uprawnione do złożenia wniosku o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej musiałyby oczekiwać na zakończenie lub umorzenie czasem wieloletniego postępowania upadłościowego i to pomimo kontynuowania przez dłużnika lub jego reprezentantów działań utrudniających postępowanie upadłościowe.

Z tych przyczyn uzasadniony jest postawiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 377 p.u.n. przez taką jego niewłaściwą wykładnię i uznanie, że ze względu na toczące się postępowanie upadłościowe wobec „S.(...)” spółki z o.o. z siedzibą w G. wniosek o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej jest przedwczesny i jako taki podlega oddaleniu.

Złożenie na podstawie art. 373 ust. 1 pkt 1, 3 i 4 p.u.n. wniosku o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej jest bowiem dopuszczalne z chwilą wystąpienia okoliczności usprawiedliwiających orzeczenie zakazu bez względu na to, czy toczy się jeszcze postępowanie upadłościowe dłużnika. Tę zależność Sąd Najwyższy wykluczył także w wymienionych już postanowieniach z dnia 15 grudnia 2005 r., z dnia 17 stycznia 2007 r. oraz z dnia 7 lutego 2008 r.

Pomimo częściowo błędnego uzasadnienia zaskarżonego postanowienia skarga kasacyjna podlega oddaleniu z mocy art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 376 ust. 1 p.u.n. oraz art. 13 § 2 k.p.c. albowiem zaskarżone orzeczenie ostatecznie odpowiada prawu. Przemawia za tym negatywna ocena tej części skargi kasacyjnej, która odnosi się do wykazania przesłanek orzeczenia zakazu z art. 373 ust. 1 pkt 1 oraz 2-4 p.u.n. Zakaz prowadzenia działalności gospodarczej wobec uczestnika postępowania może być

orzeczony jedynie wtedy, gdy zostanie stwierdzone którekolwiek z zawinionych zachowań, określonych w art. 373 p.u.n.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy orzekł jak wyżej.